

Motion till riksdagen

1989/90:Ju703

av Allan Ekström (m)

Antalet nämndemän i tingsrätt m.m.

Nämnden i tingsrätt – som utgör del av vårt rättsarv – skall spegla det allmänna rättsmedvetandet och gängse värderingar på ett någorlunda allsidigt och representativt sätt. Nämnden skall vidare vara så bestämd att den har förmåga att bidra till kontinuitet och likformighet i rättskipningen. Det förstnämnda skälet att nämnden skall svara för återkopplingen till rådande värden och värderingar i samhället är till yttermera visso grundlagsfäst i tryckfrihetsförordningen. I 12 kap. 5 § stadgas sålunda för val av jury att "bland jurymännen bör skilda samhällsgrupper och meningsriktningar samt olika delar av länet vara företrädare". Se vidare tidskriften Nämndemannen 1989 nr 3 s. 23 ff.

De båda angivna ändamålen som utgör grunden för nämndens legitimitet – representativitet och kontinuitet – förutsätter att antalet nämndemän är lägst fem samt att mandatperioden är lägst sex år. Denna ordning har gällt tidigare.

Att antalet tre är för litet säger sig självt. I denna bedömning instämmer för övrigt finansministern. Då det för några år sedan var fråga om att bestämma storleken av de nyinrättade skattenämnderna förklarade han sålunda (prop. 1986/87:47 s. 124):

När det gäller frågan om hur många förtroendevalda som skall kallas till varje sammanträde delar jag inte kommitténs uppfattning att endast fyra lekmän skall kallas. I likhet med några kommittéledamöter och en del remissinstanser finner jag det lämpligare att fem lekmän kallas. Därigenom ökas möjligheterna att ge nämnden en mer allsidig sammansättning. Dessutom motverkas en alltför kraftig neddragning av den nuvarande förtroendemannorganisationen.

Riksdagen har enhälligt ställt sig bakom detta uttalande av finansministern.

Varför, blir följaktligen frågan, skall den nämnd som har befogenhet att döma i brottmål – t.ex. att utmäta långvariga frihetsstraff – och i familjemål ha en sammansättning som är svagare än skattenämndens. Eller byggnadsnämndens för att taga ytterligare ett exempel; någon byggnadsnämnd med färre ledamöter än fem torde inte kunna uppletas. Det har hittills icke kunnat presteras något godtagbart svar på frågan, av vare sig justitieministern eller andra tillskyndare av rådande ordning. Det är därför från rättsordningens synpunkt angeläget att den förhastade och oöverlagda reform år 1983,

varigenom nämndemännens antal i tingsalen minskades från fem till tre eller sålunda med 40 procent, snarast upphävs.

Vad härefter angår *mandatperiodens* längd var denna fråga föremål för överväganden i ett lagstiftningsärende år 1975. Den dåvarande justitieministern uttalade sålunda bl.a.:

En direkt sammankoppling mellan den kommunala valperioden och nämndemansmandatet är sålunda ingalunda självklar (jfr. CU 1971:9 s. 16). Önskemålet om att nämnden fortlöpande anpassas till majoritetsförhållandena i fullmäktige får här vägas mot behovet, inte minst från rättssäkerhetssynpunkt, av att inom nämnden bevara nödvändig erfarenhet av domstolsarbetet. Mot denna bakgrund saknas tillräckliga skäl att korta av den sedan lång tid tillbaka gällande sexårstiden, vilken visat sig väl ägnad att tillgodose behovet av kontinuitet hos nämnden.

Dessa ord, som har samma giltighet och tyngd i dag som då, träffar den helt nyligen beslutade reformen varigenom mandatperioden anpassades till den normala kommunala valperioden eller sålunda tre år. Begreppet kontinuitet har en alldeles särskild innebörd i rättsliga sammanhang genom att vara uttryck för sådana fundamentala värden som förutsebarhet, likformighet och rättvisa. Tingsrätten får inte likna en svängdörr genom vilken nämndemännen passerar in och ut.

Medvetenheten om nämndemannauppdragets särskilda karaktär och betydelse för tilltron till rättsväsendet samt lyhördheten för våra rättsliga traditioner talar enligt min mening med styrka för att återupprätta den gamla ordningen.

Det får ankomma på utskottet att utarbeta erforderlig lagtext.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen beslutar att snarast möjligt återinföra de regler som tidigare gällt för såväl antalet nämndemän som mandatperiodens längd.

Stockholm den 10 januari 1990

Allan Ekström (m)